‘प्राथमिक तहको छात्रवृत्ति कार्यक्रमले विद्यार्थी नियमिततामा पारेको प्रभाव’

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय शैक्षिक योजना तथा व्यवस्थापन, विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह एम. एड दोस्रो वर्ष (Ed. PM. 598) को आंशिक आवश्यकता पूरा गर्नको निम्ति प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

शंकरराज भण्डारी

एम.एड. दोस्रो वर्ष

प्रस्तुत

सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस

शैक्षिक योजना तथा व्यवस्थापन विभाग

२०७१

कृतज्ञता ज्ञापन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र संकाय, सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस, शैक्षिक योजना तथा व्यवस्थापन विभाग अन्तर्गत एम.एड. दोस्रो वर्षको आंशिक आवश्यकता पूरा गर्नको लागि स्नातकोत्तर तहको शोधपत्र तयारीका लागि विद्यार्थी स्वयम्ले विषय छनोट गर्नुपर्ने भएकोले मैले 'प्राथमिक तहको छात्रवृत्ति कार्यक्रमले विद्यार्थी नियमिततामा पारेको प्रभाव' शीर्षक अन्तरगत अध्ययन गरिएको प्रस्तुत शोधपत्र प्रधानाध्यापक, शिक्षक, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, विद्यार्थी, अभिभावक एवं सम्बन्धित विभिन्न अध्ययनका आवश्यक तथ्यहरुको आधारमा तयार पारिएको छात्रवृत्ति कार्यक्रमलाई सुव्यवस्थित र प्रभावकारी बनाई विद्यार्थीको शैक्षिक उपलब्धि उच्च बनाउन उपयोगी हुने विश्वास लिएको छु ।

यो शोधकार्य तयार पार्ने क्रममा आफ्नो अमूल्य सहयोग तथा सुझाव, सल्लाह प्रदान गर्नु भई कुशल निर्देश गर्नुहुने शोध निर्देशक श्री भागवत थापाप्रति कृतज्ञता व्यक्त गर्दछु । यस शोध कार्यलाई सफल वनाउनका लागि आफ्नो व्यक्तिगत तथा अध्यापन सम्बन्धी व्यस्तताको बावजुद् पनि शोधपत्रको शुरुदेखि अन्त्यसम्म सधैं सद्भावपूर्ण तरिकाले सल्लाह, सुझाव तथा मार्गदर्शन गर्नुहुने क्याम्पस प्रमुख श्री मिमप्रसाद घिमिरेप्रति हृदयदेखि नै हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छु । यसैगरी शोधकार्यका लागि प्राप्त सुझाव, सल्लाह तथा मार्गदर्शन गर्नु हुने सबै महानुभावहरुमा हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । साथै शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा आवश्यक सहयोग गर्नुहुने सिन्धुली बहुमुखी क्याम्पस परिवारप्रति पनि हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

शोधकार्यको सिलसिलामा आवश्यक सूचना तथा तथ्याङ्कहरु, सुझावहरु उपलब्ध गराई सहयोग गर्नुहुने सम्बन्धित विद्यालयका प्रधानाध्यापकहरु, शिक्षकहरु, विद्यालय व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरु, अभिभावकहरु र विद्यार्थी भाइवहिनीहरु प्रति आभार व्यक्त गर्दै अमूल्य सहयोगका लागि धन्यवाद दिन चाहन्छु । त्यस्तै यस शोधकार्यमा प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष रुपमा सहयोग पुर्‍याउने मित्र नेत्रप्रसाद गजुरेलप्रति पनि आभार व्यक्त गर्दछु । यस प्रतिवेदन तयार गर्ने क्रममा घरायसी कार्य वोझ कम गर्न मद्दत गर्ने जीवनसाथी सुष्मा भण्डारी, छोरा सक्षम तथा छोरी समीक्षा भण्डारी पनि धन्यवादका पात्र बनेका छन् ।

अन्त्यमा यो शोधपत्र कम्प्युटर टाइप गरी तयार गर्न सहयोग पुर्‍याउने सगरमाथा बुक्स, स्टेशनरी एन्ड अर्डर सप्लायर्सका कृष्णहरि ढुङ्गेलप्रति समेत हार्दिक आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु । यो शोध यस विषयसँग सम्बन्धित सबै व्यक्तिहरुको लागि उपयोगी हुनेछ भन्ने कुरामा विश्वास लिएको छु ।

शंकरराज भण्डारी
एम.एड.दोश्रो वर्ष
२०७१

विषयसूची

सिफारिस पत्र

स्वीकृति पत्र

कृतज्ञता ज्ञापन

शोधसार

परिच्छेद एक : परिचय

१.१ पृष्ठभूमि १

१.२ समस्याको कथन ६

१.३ अध्ययनको औचित्य ७

१.४ अध्ययनका उद्देश्यहरू ७

१.५ अनुसन्धानात्मक प्रश्नहरू ८

१.६ अध्ययनको सीमा ८

१.७ अध्ययनमा प्रयोग गरिएका शब्दहरूको परिभाषा ८

परिच्छेद दुई : अध्ययनको सैद्धान्तिक खाका र सम्बन्धित साहित्यको पुनरावलोकन

२.१ अध्ययनको सैद्धान्तिक खाका १०

२.१ सम्बन्धित साहित्यको पुनरावलोकन १२

२.३ साहित्य पुनरावलोकनको शैक्षिक उपादेयता १६

परिच्छेद तीन : अध्ययन विधि

३.१ अनुसन्धानात्मक ढाँचा १७

३.२ जनसंख्या र नमुना छनोट १७

३.३ अनुसन्धानका साधन १८

३.४ तथ्याङ्कका स्रोतहरू १८

३.५ तथ्याङ्कको विश्लेषण प्रकिया १८

परिच्छेद चार : तथ्याङ्को विश्लेषण र व्याख्या

४.१ अध्ययनमा परेका विद्यालयहरूको विद्यार्थी विवरण १९

४.१.१ विद्यालयमा छात्रवृत्ति वितरणको स्वरुप १९

४.१.२ विद्यालयमा छात्रवृत्ति प्राप्त गर्ने संख्या र जिल्लाबाट प्राप्त छात्रवृत्ति कोटा २१

४.१.३ विद्यालयमा छात्रवृत्ति वितरणको अवस्था २२

४.१.४ छात्रवृत्ति वितरणमा अभिभावकको दृष्टिकोण २३

४.१.५ छात्रवृत्ति वितरणमा प्र.अ.,वि.व्य.स.अध्यक्ष र शिक्षकको दृष्टिकोण २५

४.२ विद्यार्थीहरूको नियमितताको तुलना २७

४.२.१ विद्यार्थी नियमितता २७

४.२.२ कक्षा छाड्ने विद्यार्थी २९

४.३ प्राथमिक तहमा वितरण गरिएको छात्रवृत्तिको प्रभाव ३१

४.४ छात्रवृत्ति वितरणका समस्याहरू ३२

४.४.१ छात्रवृत्ति योजनामा देखिएका समस्याहरु ३२

४.४.२ छात्रवृत्ति व्यवस्थापन सम्बन्धी समस्या ३३

४.४.३ मनोबल विकास ३३

४.४.४ वास्तविका तथ्याङ्कको अभाव ३४

४.५ छात्रवृत्ति वितरणमा देखिएका समस्या समाधानका उपाय ३६

परिच्छेद पाँच : निष्कर्ष र सुझाव

५.१ निष्कर्ष ३९

५.२ सुझाव ४०

५.२.१ नीतिगत तह ४०

५.२.२ कार्यान्वयन तह ४१

सन्दर्भग्रन्थ सूची

परिशिष्ट